



Persbericht

Luxemburg, 15 juni 2022

Grotere betrokkenheid lidstaten vereist om innovatiekloof in EU te dichten

Om de hardnekkige kloof in de EU op het gebied van onderzoek en innovatie (O&I) te dichten en excellentie te ontsluiten in landen met een achterstand, past de Europese Commissie speciale maatregelen (de zogenaamde “verbredingsmaatregelen”) toe om deze landen betere toegang te bieden tot belangrijke EU-financiering. Of er een echte verschuiving plaatsvindt, hangt echter grotendeels af van de nationale regeringen, stelt de Europese Rekenkamer in een vandaag gepubliceerd verslag. Die moeten van onderzoek en innovatie een prioriteit maken om de investeringen en hervormingen op te voeren. Verbredingsmaatregelen kunnen alleen de aanzet geven tot vooruitgang in deze landen, maar volstaan op zich niet voor de nodige veranderingen in de nationale O&I-ecosystemen.

Deelname aan de meerjarige O&I-programma’s van de EU is gebaseerd op excellentie. Dit betekent dat alleen de beste voorstellen worden geselecteerd. Daardoor hebben onderzoekers en innovatoren uit zwak presterende landen — met minder ontwikkelde O&I-ecosystemen — moeite om te concurreren met hun collega’s uit beter presterende landen en bemachtigen zij minder vaak plaatsen in de programma’s. Hierdoor zijn hun landen weer slechter in staat om hun tekortkomingen op het gebied van onderzoek en innovatie te verhelpen. De EU heeft deze vicieuze cirkel aangepakt door maatregelen in te voeren om de deelname aan het financieringsprogramma Horizon 2020 voor de periode 2014-2020 te verbreden. Deze maatregelen waren gericht op de 13 landen die sinds 2004 tot de EU zijn toegetreden, plus Luxemburg en Portugal.

“Om het potentieel van de EU te benutten en de kloof tussen innovatieleiders en bescheiden innovatoren te dichten, moeten onderzoekers uit de hele EU van haar financieringsprogramma’s kunnen profiteren”, aldus Ivana Maletić, het ERK-lid dat verantwoordelijk is voor het verslag. “De Commissie helpt de onderpresterende landen een inhaalslag te maken, maar haar steun is geen wondermiddel en kan alleen als katalysator fungeren. Om de vicieuze cirkel te doorbreken, moeten de lidstaten ten volle hun steentje bijdragen.”

De auditors concludeerden dat de verbredingsmaatregelen geschikt waren voor het beoogde doel, in die zin dat zij gericht waren op de oorzaken van de zwakke prestaties op het gebied van onderzoek en innovatie van bepaalde EU-landen en hun beperkte deelname aan opeenvolgende EU-programma’s. De auditors bekritisieren echter het feit dat verbredingsprojecten in slechts enkele landen geconcentreerd waren. Dit dreigt de vicieuze cirkel in stand te houden, aangezien

Dit persbericht is bedoeld om de kernboodschap weer te geven van het speciaal verslag van de Europese Rekenkamer. Het volledige verslag is te vinden op eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

sommige van de beoogde landen opnieuw aanzienlijk minder profijt hebben gehad van de verbredingsmaatregelen. De auditors roepen de Commissie op om te voorkomen dat het leeuwendeel van de projecten aan slechts enkele landen wordt toegekend, en om stappen te nemen om te komen tot een bredere participatie als blijkt dat zich aanhoudende ernstige onevenwichtigheden voordoen.

De cruciale factoren die bepalend zijn voor de prestaties van een land zijn echter het investeringsniveau en de hervormingen in het land. In 2020 bedroegen de gemiddelde investeringen in O&I in de EU 2,3 % van het bbp, wat minder is dan het streefcijfer van 3 %. Van de 15 uitbreidingslanden investeerden alleen Slovenië en Tsjechië meer dan 2 %. Bovendien maakten niet alle landen gebruik van de beleidsondersteuningsfaciliteit (Policy Support Facility, PSF), een van een reeks beleidsinstrumenten die de Commissie ter beschikking heeft gesteld om hen te helpen nationale hervormingen te bevorderen. Het stond de landen vrij te beslissen of en hoe zij gevolg gaven aan de aanbevelingen van de Commissie in het kader van de PSF. De Commissie had dus weinig macht om veranderingen teweeg te brengen. Niettemin heeft zij de kennis die met PSF-activiteiten is opgedaan, gebruikt voor haar landenbeoordelingen op het gebied van onderzoek en ontwikkeling in het kader van de jaarlijkse coördinatie van het economisch en begrotingsbeleid (bekend als het “Europees semester”).

De meeste verbredingsprojecten lopen nog. De volledige impact ervan zal dus pas in de komende jaren blijken. Toch stelden de auditors vast dat de eerste resultaten van de projecten veelbelovend waren, bijvoorbeeld wat betreft het aantal wetenschappelijke publicaties, netwerkvorming en toegang tot meer subsidies. Er waren echter ook problemen bij de projecten, aangezien het moeilijk was om er tijdig de nodige aanvullende financiering voor te verkrijgen, internationale onderzoekers aan te werven en, bovenal, eigen inkomen te genereren waarmee de projecten in stand konden blijven. De auditors analyseerden twee maatregelen die gericht zijn op het creëren van langdurige effecten voor de begunstigden: teamvorming (steun voor kenniscentra) en EOR-leerstoelen (vooraanstaande wetenschappers naar onderzoeksinstellingen halen). Zij stelden vast dat de begunstigden van deze maatregelen slechts beperkt in staat waren om hun onderzoeksresultaten te exploiteren.

Achtergrondinformatie

Sinds 1984 heeft de EU steun verleend voor onderzoek en innovatie via opeenvolgende kaderprogramma's zoals Horizon 2020 (met een begroting van 76,4 miljard EUR voor de periode 2014-2020) en Horizon Europa (95,5 miljard EUR voor de periode 2021-2027). De oorzaken van de zwakke prestaties en de beperkte deelname van bepaalde landen aan Horizon 2020 zijn onder meer ontoereikende O&I-ecosystemen (bijv. gefragmenteerd bestuur, beperkte investeringen), tekorten aan menselijk kapitaal (brainrain) en beperkte internationalisering van O&I-instellingen. Het doel van de verbredingsmaatregelen was om de capaciteit van onderzoeksinstellingen in ondermaats presterende landen te vergroten door hen te helpen met netwerken, met het aangaan van partnerschappen met toonaangevende instellingen en met het aantrekken van hooggekwalificeerd personeel. De begroting voor deze maatregelen voor 2014-2020 bedroeg 935 miljoen EUR in het kader van Horizon 2020 en 2,95 miljard EUR voor 2021-2027 in het kader van Horizon Europa. Alle lidstaten die in het kader van Horizon 2020 als uitbreidingslanden werden aangemerkt, behielden deze status in het kader van Horizon Europa, met uitzondering van Luxemburg, dat door Griekenland is vervangen.

Speciaal verslag 15/2022 “De maatregelen om de deelname aan Horizon 2020 te verbreden waren goed ontworpen, maar duurzame verandering zal grotendeels afhangen van de inspanningen van de nationale autoriteiten” is beschikbaar zijn op de website van de ERK (eca.europa.eu). Later dit

jaar zal de ERK een speciaal verslag publiceren over synergieën tussen Horizon 2020 en de Europese structuur- en investeringsfondsen.

Perscontact

Persdienst van de ERK: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu — M: (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu — M: (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu — M: (+352) 691 553 547